

L'udská pamäť

Priatelia, všimli ste si i vy, že keď stretneme človeka, ktorý neodmysliteľne patrí k nášmu mestu alebo k našej mladosti, po chvíli takmer vždy pokračuje náš rozhovor slovami – Spomínaš si? Pamätáš sa ešte?

Tieto magické spojenia nám tvoria akési záchranné lano, s ktorým sme spolu zviazaní a po ktorom šplháme do výšky pre dávno uletené a vyblednuté spomienky z našej mladosti.

Keď som bola malá, predstavovala som si svoju pamäť ako množstvo kľukatých úzkych uličiek, po oboch stranách lemovaných vysokými policami. Na nich sú poukladané „šuflíky“ so všetkými mojimi vedomosťami a spomienkami. Sú pekne roztriedené, abecedne zoradené a označené. Aby sa nemýlili. Na jednom je nápis história, zemepis, na druhom slovenčina, biológia...

No mám tam i „šuflíky“ plné vôní, pocitov, úsmevov či radosti, s letnou horúčavou a zimných snehových vločiek, i detskej bezstarostnosti. Celé toto kráľovstvo obsluhuje malinký „mrštný pamäťový mužíček“, tak trochu podobný rozprávkovému škriatkovi Martinkovi Klingáčikovi.

A tak, keď kedysi pani učiteľka napísala na tabuľu – 3 plus 2 rovná sa? – to malé šikovné chlápätko vyšplhalo po rebríku do štvrtej police v mojej hlave, otvorilo „šuflík“ s nápisom „vedomosti z matematiky“ a hneď vytiahlo správnu odpoveď. Išlo mu to veľmi rýchlo. Bezpečne šplhal po rebríkoch a stihol sa pritom radostne usmievať i pohvizdovať si.

Musím povedať, že táto moja predstava usporiadania spomienok a vedomostí v hlavách dostala vážne trhliny, keď som študovala medicínu. S hanbou priznávam, že bolo obdobie, keď som musela uveriť tým všeobecne uznávaným konšpiračným teóriám o sivej a bielej hmote mozgovej, o neurónoch a ich vzájomnom prepojení. Učili ma toľko anatomických zvláštností, že som svojho škriatkovského pomocníka najskôr odsunula na malú lavičku v časti „Spomienky na prázdniny u starkej pri Hrone“, no ako mi medicínske vedomosti pribúdali, musel, chudák, lavičku vymeniť za úzku rybársku stoličku, kdesi v samom „najkútovnejšom“ kúte mojej hlavy.

Našťastie škola skončila a ja som začala pracovať a žiť v mojom rodnom meste. Každý deň vidím, ako sa moje mesto mení a rastie do krásy. No občas ma prepadne nostalgia i smútok. To vtedy, keď staré dôverne známe zákutia, ulice a domy musia ustúpiť čomusi novému, modernejšiemu a účelnejšiemu.

Isteže chápem potrebu takýchto zmien, no za každým zbúraným domom mám pocit, že zase mi ktosi ukradol kúsok z mladosti, pretože tým starým domom bolo možno naše milované kino, v ktorom sme sedávali na starých vĺzgavých laviciach a bez dychu pozerali „Čaplina“. Tak sme ho všetci dôverne volali. A Friga na mašine. Všetko sa mení, i naše spomienky.

A keď sa dnes stretnem so svojimi rovesníkmi a spoločne si chceme spomenúť na vôňu zimy na kopci za poštou, občas ma môj starý dobrý „pamät'ový škriatok“ zradí. Nevyšplhá sa po rebríku k „šuflíku“ s nápisom „obrazy zimy“, ani sa len nepohne. Potvora. Spokojne leží v posteli pod perinkou a iba zahundre. – „To som blázon. Len mi, prosím ťa povedz, na čo ti to je? Spomienky. Koho to zaujíma? Pch! Čo si myslíš, že mám dvadsať? Som starý, bolia ma nohy. Tak neotravuj a daj už pokoj! Kto to má vydržať to tvoje večné – Spomínaš si? Pamätáš sa? Už ma nebaví liepať sa hore-dolu po vĺzgavých rebríkoch. Ak ma našťveš a neprestaneš „dobrdzať“ zariadim, aby si si nespomenula na slnečné dni mladosti a potom som zvedavý, ako vyriešiš svoje nočné depresie!“ Už je raz taký. Starý a jedovatý.

No a keď reuma v jeho malých nožičkách povolí, hráva so mnou takú svojskú hru. Určite to tiež všetci poznáte. Vytiahne obrázok z mojej pamäte, podrží ho chvíľu oproti svetlu a keď sa mi zdá, že už-úž si spomienku vybavím, sfúkne prach zo starého „šuflíka“ a ja namiesto žiarivých farieb leta vidím prázdny, keď som mala desať, iba matne a čierno-bielo.

Myslím, že „pamät'ový mužíček“ v mojej hlave je tak trochu škodradostný. Asi mi nikdy nedokázal odpustiť roky, keď som o ňom vážne zapochybovala a skoro som uverila, že pamät' je zhluk neurónových buniek a spojov.

Priatelia, keď si dnes spoločne budeme prezerat' fotografie mesta kedysi a dnes, želim vám všetkým, aby váš privátny malý „pamät'ový mužíček“ bol do ružova vyspatý, v dobrej nálade, stál na neboľavých nožičkách a znova mal chuť vám predviesť svoje rýchle eskamotérske kúsky, ako vtedy, keď sme mali desať, keď všetky naše spomienky boli okamžité, veselé, žiarivé, slnečné, farebné, ba i s vôňou.

A vtedy si my všetci určite uvedomíme, ako veľmi ľúbime svoje mesto i ľudí, ktorí v ňom žili, žijú a budú žiť, pretože to oboje – mesto i tí všetci, ktorí tu boli a sú – tvoria neodmysliteľnú súčasť nás samých. Nedajú sa preskočiť, vynechať, zameniť, ba ani zabudnúť. Iba s nimi sme kompletní. Iba s nimi sme naozajstní ľudia.

Alica Buzalková (1952)